

Çareler

Şark'taki fitneyi söndürmek için, en evvel Şark'ın fitratını ve yapısını iyice tespit etmek elzemdır. Bu fitratı dikkate almadan uygulama safhasına konulacak bütün tedbirler, temelde, yetersiz ve isabetsiz kalmaya mahkûmdur. Şark insanının ruhunu tahlil, seciyelerini tetkik etmeden köklü tedbirlere ulaşamaz.

Şark'ı ayakta tutan "*Hamiyet-i Diniye*"dir. Bu fitrata muvafık bir cereyan verilmediği takdirde, alınacak bütün tedbirler, -ister ekonomik, ister idarî olsun- muvakkattir, sathîdir.

Şark'ın mizacını fevkalâde bilen Bediüzzaman Hazretleri'nin Şark insanının karakter ve yapısıyla ilgili şu tespiti, bugünün ve yarının idarecileri için, dikkate alınması gereken hayatî bir ölçüdür :

*"Bu millet-i İslâm'ın cemaatleri çendan bir cemaat namazsız kalsa, fâsık da olsa yine başlarındakini mütedeyyin görmek ister. Hattâ, umum Şark'ta, umum memurlara dair en evvel sordukları sual bu imiş: **'Acaba namaz kılıyor mu?'** derler. Namaz kılsa mutlak emniyet ederler; kılmazsa ne kadar muktedir olsa, nazarlarında müttehemdir."*

*"Bir zaman Beytü'ş-Şebab aşâirinde isyan vardı. Ben gittim, sordum: **'Sebeb nedir?'***

***'Kaymakamımız namaz kılmıyordu, rakı içiyordu. Öyle dinsizlere nasıl itaat edeceğiz?'** Bu sözü söyleyenler de namazsız, hem de eşkiya idiler."*

"Enbiyânın ekseri Şark'ta ve hükemânın ağılebi Garb'da gelmesi kader-i ezelînin bir remzidir ki, Şark'ı ayağa kaldıracak din ve kalbdır, akıl ve felsefe değil. Şark'ın fitratına muvafık bir cereyan veriniz. Yoksa sa'yiniz ya hebaen gider veya muvakkat, sathî kahr..." 71

Bu teşhis gösteriyor ki, Şark'a tâyin edilecek idarecilerin, özellikle dindar ve hamiyetperver insanlardan seçilmesi, ciddi bir zaruret olmaktadır. Çünkü, Şark insanı, söz ve beyandan ziyade, fiil ve tatbikat arar. Aksi halde hamiyetperverlikten dem vuran, milletimizin kültüründen, örf ve an'anelerinden, mizaç ve hissiyatından habersiz, üst tabakadan bazı laubali aristokratların; iktisadî mekanizmaların nazarî incelemelerine dayanarak, insanî te'sirleri her zaman yeterince hesaba katmayan

teknokratların; gerekli tedbirlerden ziyade, şekle lüzumundan çok yer veren bir kısım bürokratların milletin ruhuna mal olmayacak basit tedbirleriyle, bu mes'elelere çözüm getirilemez.

Evvelâ açık olarak belirtelim ki, ittihad ve muhabbeti netice verecek tedbirlerin, milletin vicdanında mâkes bulması şarttır. Bu vazifenin başarıyla yürütülebilmesi için, en başta müracaat edilecek merci, vicdan-ı umumîdir.

Vicdan-ı umumî; *milletin basiret gözü, hakikatin sönmez şimşegidir.* Bakışı net, ferâseti keskin, şuuru küllî, teşhisi isabetlidir. O yanılmaz. Değerlendirmeleri açık ve mübalâğasızdır. Bir pusula gibi daima istikameti gösterir. Vak'a ve hâdiseleri tartmada, emsalsiz bir mihenk taşıdır. O, her şeyi olduğu gibi gösteren parlak bir âyinedir; ne küçüğü büyültür, ne de büyüğü küçültür. İkaz ve tebliğini çoğu kere sükût ve acı tebessümle îfa eder. Bazan konuşmaması, lâkaytlığının değil, hoşnutsuzluğunun ifadesidir. Hakikatları, lisan-ı hâl ile harfsiz ve kelimesiz, fakat müessir ve muknâ olarak konuşur. Onun muhalefeti hiçbir şeye benzemez. Onun "iyi" dediğine kimse "kötü" diyemez. Onun bir kere "mahkûm" ettiğini kimse "hâkim" kılamaz. Dinini hafife alanları, mukaddesatına saldıranları, millet ve vatanına ihanet edenleri, engin denizler gibi boğar, tarih sahnesinden siler.

Evet, şurası bir hakikattir ki bir milletin devam ve bekası, "hikmet" ile "kuvvet" in bir noktada imtizacından hâsıl olur. Hikmet de, kuvvet de vicdan-ı umumîninindir. Bunların bir noktada toplanmasıyla, hâkimiyet-i milliye hâsıl olur. O nokta ise, devlettir. Yani devlet, vicdan-ı umumînin bir cihette yed-i kudretidir, bir cihette de şuurudur, aklıdır. Devlet, vicdan-ı umumînin hem düşünce ve inancını, hem de kuvvet ve dirayetini temsil eder. İşte devletin ana felsefesi bu olmalıdır.

Ne zaman devlet, vicdan-ı umumîden aldığı kudret ve kuvvet ile onun şuur ve temayülünü tahakkuk ettirirse, işte o zaman içtimaî bünye sıhhatli ve muhkem olur, ferdî ve içtimaî huzur ve sükûn tevellüd eder.

Menfî ve tahripkâr cereyanlar karşısında halk ile devletin bütünleşmesi lâzımdır. Halkın devlete gösterdiği teveccüh ve itimat kadar, devletin de halkın hissiyatına inmesi ve halkın hissiyatını mihver yapması şarttır. Çünkü Şark'ın mukadderatı, doğrudan doğruya Şark insanının şuur, idrak ve imanıyla alâkadardır.

Şark insanını, ümit, azim ve şuur vererek intibaha getirecek aslî değerler, 1.400 senelik mânevî mirasımız olan din ve kültürümüzde mevcuttur. Bu değerler manzumesinin ortaya çıkartılmasıyla onun, kudret, uhuvvet, muhabbet, feraset, şecaât, basîret gibi sıfatları inkişaf edecek; bu inkişaf, neticede birlik ve muhabbeti pekiştirecektir. Şarkı ihyâ etmek için evvelâ dinî hissiyatı ihyâ etmek şarttır. Çünkü cemiyet bünyesinde en yüksek moral güç, din ve ahlâktır. Bir cemiyette dinî hisler ihmal edilir, ahlâk-ı umumiye tefessüh ederse, içtimaî hayatı birbirine bağlayan bütün râbitalar çözümlür. Fertler, madde ve ihtirasların zebûnu olur, vatan yabancı ideolojilerin istilâsına uğrar, milleti, gençliği gerçek ulvî değerler değil, sloganlar yönlendirir. Cemiyet aslî mihverinden çıkar.

Kitleler arasında en korkunç ve en büyük felâket, ruhî ve hissî bir uçurumun meydana gelmesidir. Şark'ta bu uçurumu açmak için iç ve dış düşmanlar el elele vererek sistemli ve şuurlu biçimde çalışmaktadırlar. Bu uçurumu kapatmak için şimdiden ciddî tedbirler alınmazsa sadece maddî ve şeklî tedbirlerle hatt-i muvasala te'min edilemez.

Öte yandan bu mes'elelere gündelik tedbirler ve çarpık fikirlerle hâdiseleri değerlendiren ve çoğu zaman kamuoyunu yanıltan bir kısım edip ve yazarların, mecmua ve gazetelerin isabetsiz görüşleriyle de çözüm getirilemez.

Bilmek gerektir ki, sadece yol yapmakla, fabrika kurmakla, elektrik götürmekle, Şark'taki fitne söndürülemez. Şark'taki bu fitneyi söndürebilmek için şu âyet-i kerîmenin ifade ettiği hakikat dikkate alınmalıdır:

“Odur ki, O Allah ki seni nusretiyle ve mü'minlerle te'yid buyurdu ve kalblerinin arasını te'lif eyledi, yoksa yeryüzünde ne varsa hepsini sarfetseydin yine onların kalblerini te'lif edemezdin. Velâkin Allah onların mabeyinlerini -aralarını- te'lif buyurdu. Çünkü O bir Aziz, Hakim'dir.”⁷²

Bu âyet-i kerîmenin ifade ettiği mânâ şudur: Sadece kalıpların, maddî cesetlerin bir araya gelmesiyle imtizaç, muhabbet, ülfet te'min edilemez. Hattâ bu hususta yeryüzünün “bütün servetleri” seferber edilse bile, aradaki husumeti, kin ve nifakı, işbirarı kaldıramaz. Kalbleri birbiriyle te'lif edecek yegâne çare; mânevî râbitalar ile içtimaî bünyeyi dokumaktır.

Bu asrın mânevî bir hekimi olan Bediüzzaman, bu fitnenin reçetesini bundan kırk-elli sene önce ortaya koymuştur:

*“Şimdi bu zamanda en büyük tehlike olan zındıka ve dinsizlik ve anarşilik ve maddiyûnluğa karşı yalnız ve yalnız tek bir çare var. O da, **Kur'ân'ın hakikatlarına sarılmaktır.** Yoksa koca Çin'i az bir zamanda komünistliğe çeviren musîbet-i beşeriye, siyasî, maddî kuvvetler ile susmaz. Yalnız onu susturan hakikat-ı Kur'âniye'dir.”⁷³*

Şark'taki bünyenin sıhhati için müşterek duyguların ihyâsı elzemdir; inanç birliği, fikir birliği, his birliği, değer birliği, kültür birliği ve bütün bunları sağlayacak tedris birliği, cemiyet bünyesinde devamlı canlı tutulmazsa, milletin sinesinde bugün olmazsa, yarın ciddî ve tehlikeli, kapanması gayr-ı kabil gedikler açılabilir. Bilinmelidir ki milletimizi tehlikeye atacak kahrî sebep, düşmanların hile ve

desiselerinden ziyâde, bu değerler manzumesinin ihmal edilmesidir.

Bu değerler manzumesi, birliğimizi ve ittifakımızı te'sis etmeye yeter, kâfi sebeplerdir. Şark'ı Garbla, devleti milletle bağlayacak binlerce bir-birler vardır:

"Rabbımız bir, Halikımız bir, dinimiz bir, kıblemiz bir, kitabımız bîr, devletimiz, vatanımız bir, ilâ âhir.."

Bu râbitaları canlı tutmak ile uhuvvet ve muhabbet te'sis edilebilir.

Bu mes'elede sağlam ve sarsılmaz bir neticeye doğru gitmek için milletin vicdanında derin ve köklü izler bırakacak mânevî intibah vasıtalarını da dikkate almak gerekir.

Bu intibahı tehyiç etmek için hamiyet-i diniyyeyi feverana getiren, -her türlü şahsî ihtirastan uzak ve siyasî ideolojilere âlet olmayan- nurlu, müdebbir, hakîm, şuurlu, münevver mâneviyat adamlarını, hem bu mânâyâ hizmet eden, hasbî çalışan cemaatları "şucu-bucu" demeden devreye sokmak lâzımdır ve bunların faaliyet sahaları engellenerek daraltılmamalıdır.

Şark'a gerçek hizmet; GAP ile toprakların bereketlendirilip, hanelerin aydınlatılması yanında, kalblerinîn nûrlandırılması ve fikirlerinin aydınlatılması ile götürülebilir.

Malûmdur ki, inanmak; yaradılışın bir gereğidir, fitrî ve ebedî bir ihtiyaçtır. Terkedilemez. Cemiyet bünyesinden tecrit edilemez.

Dinin yerini hiçbir ideolojik düşünce, ictimâî disiplin, kanun hâkimiyeti, ilim ve felsefe dolduramaz.

İctimâî hayatın mânevî râbitalarını güçlü kılan ve ayakta tutan en büyük saik, dindir. Dinî hissiyatın sürekli cemiyet bünyesinde canlı tutulması şarttır. Aksi halde cemiyet-i beşeriye dinden kopartılırsa lakayt serseri ve anarşist olur. Artık kanun kuvvetiyle asayiş te'min edilemez. Bu noktada cemiyet ya "rüşvet-i mutlaka" veya "istibdat-ı mutlaka" ile ancak ayakta tutulabilir. Bu mevzuya dikkatleri çeken Bediüzzaman Hazretleri şöyle diyor:

"Ey... bedbaht hamiyetfürûş! Dikkat et; bu milletin bazılarının din ile bağlandıkları râbitaları kopmasın. Eğer böyle ahmakâne, körü körüne to-puzların altında bazılarının dinden râbitaları kopsa, o vakit hayat-ı ictimâiyede bir semm-i katil hükmünde o dinsizler zarar verecekler. Çünkü, mürtedin vicdanı tamam bozulduğundan hayat-ı ictimâiyeye zehir olur."74

Diğer taraftan meşhur **Alman müsteşriki Franz Taescher**'in aşağıdaki tespitleri ders alınması gereken, dikkate değer bir ibret levhasıdır:

“Tek Tanrı akidesinde, pratiklikte, içtimâî mes’elelerde ve pek çok mevzuda İslâm dini üstün ve mükemmel bir dindir. Ama din sadece bir iman mes’alesi değildir ki... Bir sistem, bir kültür, bir tarih, bir menşe, bir politika, bir dâva mes’alesidir. Ben bir Almanım ve Hristiyanım. Hristiyanlığı bıraktığım an Almanlıkla ilgim kesilir. Kültür ve milliyet bakımından başka bir cemiyete geçerim...”75

Asrımızda maddî ihtiras ve çekişmeler içerisine düşen, boğucu ve bunaltıcı bir atmosferde yaşayan, ruhî bunalım ve çöküntülere giren gençleri kurtaracak en kuvvetli istinadgâh, en güçlü hâmi ve en büyük huzur kaynağı dindir, Allah korkusudur. Günümüzde bu ihtiyaç her gün biraz daha artmaktadır. Gençliğin bunalımlarını izale edecek ve içine düştüğü mânevî boşluğu dolduracak, kavmiyetçilik fikrini ve bölücülüğü kökünden kesip atacak tek ve yegâne reçete; İslâmiyet’tir.

Milletimize yüksek idealler vermek, gençliğin hamiyetini inkişaf ettirmek ancak, dinî telkinlerle olabilir. Çünkü dindeki te’sir hiçbir ideolojide mevcut değildir.

İnsan ruhunu saran ve sarsan kâbusları dağıtacak, kalbleri teskin ve teselli edecek en emin nokta-i istinad ve istimdad, dindir.

Din, içtimaî hayata disiplin getirir. Vicdanî murakabeyi derinleştirerek ictimâî birliği korur, cemiyette âhengi te’sis eder. Terör ve anarşinin kapılarını kapatır. Cemiyet hayatının mânevî ve aslî râbitaları olan; şefkat, fedakârlık, muhabbet, uhuvvet gibi ulvî hisleri canlı tutar. Cemiyet bünyesine, vatanperverlik, hamiyet, feragat ve fedakârlık gibi ulvî seciyeler ancak dinle verilebilir.

Din, duygulara şekil verir, ölçü kazandırır, istidatları inkişaf ettirir. Mes’uliyet duygusunu geliştirir. Dinî seciyelerle teçhiz edilmiş insan, varlığını milletin hizmetine vakfeder, himmetini bütün bir milleti bilir.

Din, içtimaî yapıda bütünleyicidir. Malûmdur ki, bir bedende, bütün âzaların bir tek ruha bağlanmasıyla birlik hâsıl olur, vücut kuvvet bulur ve sıhhat kazanır. Bedendeki âzaların vazifeleri, yapıları, fonksiyon ve hususiyetleri ayrı ayrı oldukları halde, tamamı bir tek ruha bağlıdır. Ondandır meded alır. Onun nâmına hareket eder. Vazifeleri, birbirinden ayrı olan bütün bu âzaların muvaffakiyetleri, bir tek ruhu kabul etmelerine ve ona bağlanmalarına vâbestedir. O tek ruhu kabul etmeyen, ondan intisabını kesen âza, mefluctur. Demek ki, vücudun birliği, ruhun birliğinden

gelmektedir. Ruhun bu birleştirici ve hayatî fonksiyonunu hiçbir âza yüklenemez. Ve kendisini onun yerine koyamaz. Meselâ “göz” olmazsa, vücut mevcudiyetini noksaniyetle de olsa devam ettirebilir. Ama, ruh olmazsa, artık vücudun varlığından söz edilemez. Herbir âza, ruhun hayat ve feyzinden nasibini almakla memnun ve mes’ud olur. Her âzanın, kendi uhdesine düşen vazifeyi yapmasıyla hâsıl olan semereden, şereften, kemâlden, bütün âzalar hisselerini ayrı ayrı alırlar. Meselâ bütün âzalar, müdebbirâne bir aklın tefekkür ve temkininden fayda gördükleri gibi, herbir âzanın, kendi vazifesini lâyıkiyle yapmasından da akıl müstefid olur.

Bir millet de bütün efradı, bütün sınıf ve tabakaları ve bütün müesseseleri ile bir vücut gibidir. Onların hayat, ittihat, devam ve bekaları da hepsini ihata edebilecek, *“Mukaddes Bir Mefhum”* a, bir *“şahs-ı mânevî”* ye bağlanmalarıyla mümkün olur. İşçiler-işverenler, köylüler-şehirliler, hocalar-talebeler... hâsılı bütün içtimaî sınıflar o şahs-ı manevînin birer azalan hükmündedirler. Biri dimağı ise, diğeri kalbi, biri gözü ise, diğeri ayağıdır... İşte bütün bu âzaların huzur ve sükûnunu, ittihat ve tesanüdünü te’min etmekle, hayat-ı umumiyenin ahenk ve intizamını din te’sis eder. Dinin bu fonksiyonunu, meselâ, “ilim” yüklenemez. Çünkü, cemiyetin bütün fertlerinin âlim olması düşünülemez. *“Kavmiyetçilik”*, *“ırkçılık”* da yüklenemez. Çünkü, kavmiyetçilik ihtilâfın menşeidir; ittihat ve imtizacı te’sis edemez. Bu fonksiyonu, *“Meslek Birliği”* de yüklenemez. Çünkü, cemiyetin bütün fertlerinin işçi, çiftçi, mühendis, yahut doktor olmaları da tasavvur edilemez. Kısacası, bir milleti meydana getiren hiçbir organ, kendi unvanını, vasfını şahs-ı manevîsini millete ruh yapamaz. Ama bütün bu organlar, o mukaddes ruhu kabul edebilir ve ona bağlanabilirler. İşçisi-işvereni, talebesi-hocası, âmiri-memuruyla herkes *“Allahımız bir, Rabbimiz bir, Halikımız bir, Mabudumuz bir, Dinimiz bir, Vatanımız bir, Milletimiz bir...”* diyebilir. İçtimaî merkez olan havastan, ictimâî muhit olan avama kadar herkes, aynı mâbed içinde toplanabilir. Bir tek dinin çatısı altına girebilir.

Demek ki, bir milletin ruhu, ancak din ile olabilir. Bu ruhun müessiriyetinin kalmadığı mıntikalarda felç başgösterir. Evet bugün, birçok içtimaî uzvumuz, hayatiyetini kaybetmiş, çalışamaz hale gelmişse, araştırıldığında, temelde dinî hissiyatın o uzuvlarda ihmal edilmiş olduğu görülecektir.

Elhasıl, insanı gerçek olarak anlayan, bütün terkibiyle kavrayan, en derin görüşle tanıyan **İslâm dinidir**. Dinimiz, insanı maddî-mânevî cephesi, nihayetsiz ihtiyaçları acz, zaaf ve fakrı, ebediyet arzusu, dünya ve âhîret hayatı gibi fevkalâde geniş bir saha içerisinde değerlendiren. Beşerin üç müthiş ve müşkil suali olan, *“Necisin? Nereden geliyorsun? Nereye gidiyorsun?”* suallerine muknî ve makbul cevap verir. İnsanların hem nefislerini, hem kalblerini, hem ruhlarını, hem akıllarını tatmin ederek, onları faziletten saâdete, saâdetten kemâlâta ulaştırır. Kâinatta zerrelere güneş sistemlerine kadar herşeye hükmeden ilâhî bir nizâmın mevcudiyetini akıllara tesbit ettirir. Mevcudatın yaradılış gayesini ve mahlûkatın hakîmâne terbiyesini gözler önüne serer, gerçeği okutturur. Böylece, insanın fikir dünyasında mukaddes mefhumlar, ulvî değerler teşekkül ettirir. Kalbi vesveselerden, akli lâkaydıktan, ruhu tereddütlerden kurtararak insana disiplin ve ölçü getirir. Onu ferdî ve içtimaî plânda bütünleştirir, müstakim kılar. Bu tip bir insan gerek vicdanı ve gerekse çevresi ile

çatışmaz.

Evet, dinimiz, fert ve cemiyet hayatımız için son derece lüzumlu, vazgeçilmez râsih hakikatların menbaidir, mahzenidir, mecmaidır. İnsanlığı tekâmül ve tealiye sevkedecek esasları hâvidir. Mânâ ikliminden irak, kılavuzsuz, pusulasız giden bu asrın insanına hayat bahşedecek en büyük iksir, İslâm Dini'dir. İşte, insanlarda hamiyet ve muhabbeti ateşleyen, fertleri birbiriyle kaynaştıran, hayatın mayası, içtimaî hayatın kayyum ve mukavimi, hayatın hayatı, nuru ve esası olan bu muazzam kuvvete karşı devlet adamlarımızın lâkayd kalmaları düşünülemez. Bugün, sosyolog ve antropologların bu konuya eğilmeleri zarurî bir vecibedir. Malûm olduğu üzere, 2000 yıldır dünyanın her tarafında zillet ve meskenet içerisinde yaşayan Yahudileri, bugün devlet haline getiren gücün temelinde din hissi yatmaktadır. Tahrif edilmiş Tevrat, müntesiplerini böyle bir neticeye götürürken, en son -ve en mükemmel kitap olan Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın hakikatları, cemiyetin tedavisinde kullanılsa, elbette içtimaî bünyemiz fevkalâde perçinlenecek, sağlam ve metin olacaktır. Milletimiz için, her devirde müessir olan ve hiçbir devirde kıymetini kaybetmeyen bir reçete vardır: **"İhyâ-i din, İhyâyi millettir."** Bu milletin dirilişi, dinin dirilişiyle mümkündür.

Malûmdur ki, ilim insanların sadece mütehasıslarına hitap ettiği halde; din, avam ve havas, bütün bir cemiyete feyzini neşreder. Bir memlekette, bütün fertlerin ilim adamları olmaları imkânsızdır. Lâkin hepsinin mütekid ve mütedeyyin olması mümkündür. Şurası açık bir gerçektir ki, hakkında, ne ilim ve ne de din bulunmayan bir memleketi bekleyen tek akıbet, izmihlâldir. Avamı mütedeyyin, havassı dine lâkayd olan memleketlerde; avamda, havassa karşı hürmet ve itaat; havasda ise, avama karşı şefkat ve merhamet kalmaz. Bu sebeble, milletimizin din ile bağlandıkları râbitaların kopmamasına azamî hassasiyet göstermek ve dinin içtimaî hayattaki bu hâkimâne fonksiyonundan azamî derecede istifâde etmek gerekir.

Mevcudiyeti tehlikeye maruz kalan bir milletin, en son halâskârı, en mühim nokta-i istinadı ve en büyük siperi onun mâneviyatıdır. Tarihimizin şehâdetiyle sabittir ki, bütün savaşlarda olduğu gibi, husûsan İstiklâl Savaşı'mızda da milletimizin en büyük güç kaynağı "Din" olmuştur. Vicdanı mutmain, kalbi hubb-u vatan ve mukaddesat ile meşbu, tam mütevekkil ve inancının kudsiyetinden dolayı şecaata sahip bir askerden daha güçlü ve muktedir bir asker tahayyül ve tasavvur edilemez. Evet tarih boyunca Kahraman Ordumuzun muzafferiyet ve muvaffakiyetinin temelinde, "Ölürsem şehid, kalırsam gaziyim!" felsefesi yatar. Bu, İslâm'ın bahşettiği, Allah'a iman ve itimadın, tevekkül ve teslimin en güzel bir ifadesidir.

Şu noktayı da ifade etmeden geçemeyeceğim:

Dinden ve onu şuuren yaşayanlardan zarar gelmez. Tarihimizin şehâdeti ile bu memlekette, dinî potansiyel, asayiş ve güvenliğin daimî ve hasbî bekçisi olmuştur. **Din** irşaddır, nasihattir, marifettir, muhabbettir, şefkat, uhuvvet ve samimiyettir. Kin ve intikam, tahakküm ve terör, iğbirar ve inşikak değildir. Bu fitrî, zarurî ve ebedî ihtiyaç, cemiyet bünyesinde yeterli ölçüde doyurulmazsa, bu boşluğu fırsat bilen bir

kısım nâehiller, yakın tarihimizde olduğu gibi istikbalde de bu nezih ve ulvî hissi istismar etmek isteyebilirler. Böyle bir istismarı önlemenin tek yolu ve yegâne çaresi, milletin dine olan ihtiyaç ve iştiyakına tam cevap vermektir.

Nasıl Bir Din Dersi?

Din dersleri dar bir muhteva, şeklî ve sathî ifade kalıplan içerisinde verilmemelidir. Din dersleri her şeyden önce, yaradılışın ulvî gaye ve sırlarını öğretmelidir. Hayatın mahiyet ve sırlarını derkettirmelidir.

Din dersleri, Rızay-ı Bârî'yi gaye göstermeli, sırf Allah için ameli öğretmelidir. Bütün insanlığa, faziletlerin mihrak noktasının mârifet-i ilâhî olduğunu idrak ettirmelidir. Fikrin en âli mertebesinin Tevhid olduğunu anlatmalıdır. Din dersleri dünya maişetini te'minde, meşru kazancı teşvik etmeli, fakir ve mazlumu gözetmeyi, onların dertleriyle dertlenmeyi öğretmelidir. Beşerin saâdetini selbeden, medeniyeti altüst eden, her türlü tahakküm ve teröre, fitne ve fesada, anarşi ve bozgunculuğa karşı, ittifak ve muhabbeti esas alan telkinatları yapmalıdır.

Dinî tedrisat, sadece eğitim ve öğretim çerçevesinde kalmamalı, radyo ve televizyon gibi geniş kitle haberleşme vasıtalarını da bu maksatla kullanmalıdır. Din dersleri, iç murakabeyi olgunlaştırıcı, "Mahkeme-i Kübrâ'yı bekle, hesaba hazır ol!" mânâsında kalb ve vicdanlara nakşettirilmelidir. Fertlerin nazarları, istikamete, ebedî hayata, hasbîliğe, adalet ve hakikata yönlendirilmelidir.

Din dersleri, hak ve hakikati fikre hedef olarak göstermelidir. Hakikatları, naklin riyaseti altında aklî delillerle araştırmalıdır. Fikri cüz'ilikten, basitlikten kurtarıp, küllîleştirerek umuma mal etmelidir. Din dersleri, nesilleri hakikî tefekküre sevk etmelidir. Bu seviyeye yükselmiş gençlerin nazarında kâinat bir mütalâa kitabı, hâdiseler birer ders-i ibret olur. Böylece içtimâî bünyemizin esas olan fertler, hamiyet-i diniye ile şuurlanıp, sağlama alınmış olur. Bu ihtiyaç dînen olduğu gibi, aklen, vicdanen, hissen de zaruridir.

Böyle bir din eğitimi neticesinde; zevk ve safâyı, sefahatte değil, fazilette; huzur ve sükûnu, terör ve anarşide değil, ebedî saâdette arayan, ebedî neşvesi muvakkat ve süflî arzularına galebe çalan, dikkatli, hamiyetli, feraset, dirayet ve basiret sahibi bir nesil yetiştirilmelidir. Gaflet, dalâlet, riyâ ve zulmetten mürekkep olan kavmiyetçilik gibi muvakkat hamiyet-ı cahiliye ile değil, hayat-ı sermediyeyi ihyâ edecek, haşmetli güneş olan İslâmiyet'in ışığı ile tenevvür eden bir nesil...

Şeref ve haysiyetini, meziyet ve mefâhirini, İslâmiyetle imtizaç etmiş ve on intisap ile yükselmiş ecdadından, mazisinden alan bir NESİL...

Dipnotlar:

71 Mesnevî-i Nuriye.

72 *Enfâl sûresi*, 63.

73 *Emirdağ Lahikası-II* .

74 *Mesnevî-i Nuriye*, s. 145.

75 *Büyük Türkiye Tarihi*, 10/173.